

FIȘA DISCIPLINEI

Teologia și arta icoanei / The Theology and Art of Icons
Anul universitar 2026-2027

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	De Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	De Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie (Ortodoxă)
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Teologie Pastorală
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Teologia și arta icoanei / The Theology and Art of Icons			Codul disciplinei	OLR1306
2.2. Titularul activităților de curs	Arhim. Lect. Univ. dr. Pinteș Ștefan (Simeon)				
2.3. Titularul activităților de seminar	Arhim. Lect. Univ. dr. Pinteș Ștefan (Simeon)				
2.4. Anul de studiu	III	2.5. Semestrul	5	2.6. Tipul de evaluare	Colocviu
2.7. Regimul disciplinei	Opțional		2.8. Tipul disciplinei		Disciplină de specializare (DS)

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6 seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					14
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					10
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					14
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					4
Alte activități					3
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				47	
3.8. Total ore pe semestru				75	
3.9. Numărul de credite				3	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Cunoștințe fundamentale dobândite prin parcurgerea disciplinelor biblice, istorice, dogmatice și de formare teologică din anii anteriori de studiu.
4.2. de competențe	Capacitatea de utilizare a terminologiei teologice de bază; capacitatea de lectură, înțelegere și analiză a unui text teologic; competențe elementare de documentare și utilizare a bibliografiei de specialitate.

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Participarea la activitățile didactice și parcurgerea bibliografiei indicate pentru temele abordate la curs.
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Participarea activă la seminar; parcurgerea bibliografiei și a textelor indicate; pregătirea și prezentarea temelor, referatelor și a celorlalte sarcini stabilite pentru activitatea de seminar.

6.1. Competențele dobândite în urma absolvirii programului de studii (se preiau din planul de învățământ)¹

Competențe profesionale	
Codul competenței	Competență
CP1	Îndrumă oameni / <i>Guide people</i>
CP4	Promovează transferul de cunoștințe / <i>Promote knowledge transfer</i>
CP5	Pregătește slujbe religioase / <i>Prepare religious services</i>
Competențe transversale	
Codul competenței	Competență
CT2	Asigură managementul de proiect / <i>Provide project management</i>
CT3	Sintetizează informații / <i>Synthesize information</i>

6.2. Rezultatele învățării specifice programului de studii (se preiau din planul de învățământ)²

Rezultatele învățării vizate prin disciplină		
Codul competenței	Cunoștințe și înțelegere (Knowledge and understanding)	Abilități academice specifice (Specific academic skills)

¹ Se vor prelua din Planul de învățământ al programului de studii acele competențe profesionale și/sau transversale la dezvoltarea cărora contribuie disciplina pentru care se elaborează fișa disciplinei. Pentru fiecare competență se va prelua întregul enunț, inclusiv codul competenței, cu formularea care apare în planul de învățământ, fără modificări. Dacă nu se preia nici o competență din oricare din cele două categorii, se șterge linia din tabel aferentă acelei categorii.

² Se menționează rezultatele învățării specifice programului de studii la dezvoltarea cărora contribuie disciplina pentru care se elaborează fișa. Enunțurile, preluate fără modificări din Planul de învățământ în funcție de tipul disciplinei (DF/DS/DC) se trec în dreptul competenței asociate.

CP1	1. Studentul înțelege principiile îndrumării pastorale în contexte liturgice, catehetice și comunitare <i>1. The student understands principles of pastoral guidance in liturgical, catechetical, and community contexts</i>	1. Studentul aplică orientări pastorale adecvate situațiilor întâlnite în practica de specialitate <i>1. The student applies appropriate pastoral guidance to situations encountered in specialized practice</i>
CP4	2. Studentul înțelege importanța transferului de cunoștințe în viața liturgică și pastorală <i>2. The student understands knowledge transfer in liturgical and pastoral life</i>	2. Studentul transmite conținuturi teologice prin cateheză, predică, dialog și activități comunitare <i>2. The student conveys theological content through catechesis, preaching, dialogue, and community activities</i>
CP5	3. Studentul cunoaște structura slujbelor, rânduielilor și cântării bisericești <i>3. The student knows the structure of services, rites, and Church chant</i>	3. Studentul pregătește slujbe religioase prin integrarea elementelor liturgice, muzicale și canonice <i>3. The student prepares religious services by integrating liturgical, musical, and canonical elements</i>
CT2	Studentul înțelege principiile managementului de proiect aplicabile activităților pastorale și comunitare <i>The student understands project management principles applicable to pastoral and community activities</i>	Studentul planifică activități folosind obiective, resurse, etape și indicatori de realizare <i>The student plans activities using objectives, resources, stages, and achievement indicators</i>
CT3	Studentul identifică informații relevante pentru formarea teologică, culturală și pastorală <i>The student identifies relevant information for theological, cultural, and pastoral formation</i>	Studentul sintetizează informații din surse academice, pastorale și culturale complementare <i>The student synthesizes information from complementary academic, pastoral, and cultural sources</i>

7. Rezultatele învățării specifice disciplinei

Cunoștințe și înțelegere (Knowledge and understanding)
1. Studentul cunoaște și explică fundamentele biblice, dogmatice și liturgice ale teologiei icoanei și raportul dintre icoană, chip și prototip.
2. Studentul înțelege locul și funcția icoanei în viața liturgică a Bisericii, precum și dimensiunea ei teologică, sacramentală, kerigmatică și spirituală.
3. Studentul cunoaște principiile fundamentale ale artei iconografice ortodoxe, raportul dintre tradiție și creația artistică și principalele probleme generate de secularizarea artei creștine.

4. Studentul cunoaște și interpretează principalele tipuri și teme iconografice ale tradiției ortodoxe, identificând elementele lor istorice, artistice, liturgice și teologice.
Abilități academice specifice (Specific academic skills)
1. Studentul analizează și interpretează imagini și reprezentări iconografice, utilizând adecvat terminologia teologică, liturgică și iconologică.
2. Studentul selectează, corelează și sintetizează informații din izvoare și lucrări de specialitate pentru explicarea teologică și pastorală a icoanei și a principalelor teme iconografice.
3. Studentul aplică cunoștințele dobândite în activitatea pastorală, catehetică și liturgică, fiind capabil să explice credincioșilor sensul teologic și duhovnicesc al icoanei și să distingă icoana canonică de alte forme ale artei religioase.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare - învățare	Observații ³
1. Curs introductiv: actualitatea metafizică a icoanei; teologia prezenței în expresie iconografică; icoană – chip – prototip.	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
2. Succesiunea apostolică și realismul icoanei; icoana Bisericii și tabloul religios	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
3. Icoana Bisericii și imaginația artistică; talentul artistic și inspirația Duhului	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
4. Școala modelelor iconografice consacrate în orizontul tradiției liturgice a Răsăritului ortodox	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
5. Sacerdoțiul iconografului creștin	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
6. Vocația kerigmatică a artei eclesiale	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și	

³ De exemplu aspecte organizatorice, recomandări pentru studenți, aspecte specifice legate de curs/seminar cum ar fi invitarea unor practicieni în domeniu etc.

	iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
7. Funcția sacramentală a icoanei	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
8. Criteriul icoanei: rugăciunea în Duh și în Adevăr	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
9. Idealul icoanei: asemănarea omului cu Dumnezeu	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
10. Trupurile duhovnicești” reflectate în oglinda icoanei	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
11. Criza artei creștine (renașterea idealului păgân în arta europeană)	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
12. Maladia secularizării și moartea stilului artei creștine	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
13. Criza artei liturgice în mediile ortodoxe	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	
14. Funcția ecumenică a icoanei. Responsabilitatea Ortodoxiei	Prelegere, explicație, problematizare, conversație euristică, analiză teologică și iconografică, prezentare și analiză de imagini, dezbateri/discuție colectivă.	

Bibliografie **Bibliografie:**

- BAGGLEY, John, *Porți spre veșnicie. Icoanele și semnificația lor duhovnicească*; trad. rom. I. și F. Caragiu, Editura Sophia, București, 2004.
- BIZĂU, Ioan, „*Hodighitria – Maica Domnului într-un prototip iconografic de tradiție apostolică*”, în vol. colectiv *Nicula – icoana neamului. 450 de ani de atestare documentară*, Editura Ecclesia, Nicula, 2002, pp. 89-129.
- BIZĂU, Ioan, „*Incursiuni în teologia și arta icoanei*”, în vol. colectiv *Ce este icoana?*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, pp. 83-194.
- BRANIȘTE, Ene, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1993 (sau edițiile ulterioare).
- CAVARNOS, Constantin, *Ghid de iconografie bizantină*; trad. rom. A. Popescu, Editura Sophia, București, 2005.
- DUMITRESCU, Sorin, *Noi și icoana*, Editura Anastasia, București, 2010.
- EVDOKIMOV, Paul, *Artă icoanei. O teologie a frumuseții*; trad. rom. G. și P. Moga, Editura Meridiane, București, 1992.
- IULIANA, monahia [= Maria Nicolaevna SOCOLOVA], *Truda iconarului*; trad. rom. E. Șavga, Editura Sophia, București, 2001.
- USPENSKY, Leonid și LOSSKY, Vladimir, *Călăuziri în lumea icoanei*; trad. rom. A. Popescu, Editura Sophia, 2003.
- USPENSKY, Leonid, *Teologia icoanei*; trad. rom. C. Vidican și E. Derevici, Editura Renașterea/Patmos, Cluj-Napoca, 2012.
- SCHÖMBORN, Christoph, *Icoana lui Hristos. O introducere teologică*; trad. rom. V. Răducă, Editura Anastasia, București, 1996.
- SENDLER, Egon, *Icoanele Bizantine ale Maicii Domnului*; trad. rom. M. și A. Alexandrescu, Editura Sophia, București, 2008.
- STĂNILOAE, Dumitru, *O teologie a icoanei*, Editura Anastasia, București, 2005.
- TARABUKIN, Nikolai M., *Sensul icoanei*; trad. rom. V. Bulat și A. Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2008.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare - învățare	Observații
1. Fenomenul redescoperirii icoanei Bisericii; Leonid Uspensky – părintele Iconologiei	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbatere, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
2. Icoana în cultul Răsăritului ortodox; problema sfîințirii	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbatere,	

icoanelor; fotografie – icoană – tablou religios	studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
3. Protoicoana lui Hristos: <i>Achiropiêtos</i> în tradiția liturgică și în evlavia Răsăritului creștin; imagini reprezentative	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
4. <i>Deisis</i> – icoana Judecării finale și a Nunții mistice a Mirelui ceresc	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
5. Iconostasul (istoricul, iconografia și teologia lui)	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
6. Maica Domnului în iconografia ortodoxă (istoricul temei; Evanghelistul Luca – precursor al iconografiei mariale; diversitatea tipologică)	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
7. <i>Hodighitria</i> – Maica Domnului călăuzitoare (originea tipologică; schema artistică; <i>Hodighitria</i> în istoria Bizanțului)	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
8. Imagini reprezentative ale <i>Hodighitriei</i> ; conținutul ei teologic exprimat prin schema artistică	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
9. <i>Eleusa</i> – icoana maternității divine (istoricul temei; schema artistică a <i>Eleusei</i> ; conținutul teologic)	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
10. Imagini reprezentative ale <i>Eleusei</i> ; răspunsul icoanelor Maicii Domnului la criza morală a societății secularizate	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare	

	individuală, referat, activitate aplicativă.	
11. Iconografia Nașterii Domnului	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	
12. Icoana Botezului Domnului	Analiză iconografică și comparativă de imagini, analiză de text, dezbateri, studiu de caz, prezentare individuală, referat, activitate aplicativă.	

Bibliografie **Bibliografie:**

- BAGGLEY, John, *Porți spre veșnicie. Icoanele și semnificația lor duhovnicească*; trad. rom. I. și F. Caragiu, Editura Sophia, București, 2004.
- BIZĂU, Ioan, „*Hodighitria – Maica Domnului într-un prototip iconografic de tradiție apostolică*”, în vol. colectiv *Nicula – icoana neamului. 450 de ani de atestare documentară*, Editura Ecclesia, Nicula, 2002, pp. 89-129.
- BIZĂU, Ioan, „*Incursiuni în teologia și arta icoanei*”, în vol. colectiv *Ce este icoana?*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, pp. 83-194.
- BRANIȘTE, Ene, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1993 (sau edițiile ulterioare).
- CAVARNOS, Constantin, *Ghid de iconografie bizantină*; trad. rom. A. Popescu, Editura Sophia, București, 2005.
- DUMITRESCU, Sorin, *Noi și icoana*, Editura Anastasia, București, 2010.
- EVDOKIMOV, Paul, *Artă icoanei. O teologie a frumuseții*; trad. rom. G. și P. Moga, Editura Meridiane, București, 1992.
- IULIANA, monahia [= Maria Nicolaevna SOCOLOVA], *Truda iconarului*; trad. rom. E. Șavga, Editura Sophia, București, 2001.
- USPENSKY, Leonid și LOSSKY, Vladimir, *Călăuziri în lumea icoanei*; trad. rom. A. Popescu, Editura Sophia, 2003.
- USPENSKY, Leonid, *Teologia icoanei*; trad. rom. C. Vidican și E. Derevici, Editura Renașterea/Patmos, Cluj-Napoca, 2012.
- SCHÖMBORN, Christoph, *Icoana lui Hristos. O introducere teologică*; trad. rom. V. Răducă, Editura Anastasia, București, 1996.
- SENDLER, Egon, *Icoanele Bizantine ale Maicii Domnului*; trad. rom. M. și A. Alexandrescu, Editura Sophia, București, 2008.

- STĂNILOAE, Dumitru, *O teologie a icoanei*, Editura Anastasia, București, 2005.

- TARABUKIN, Nikolai M., *Sensul icoanei*; trad. rom. V. Bulat și A. Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2008.

9. Evaluare

Tip activitate	9.1 Criterii de evaluare ⁴	9.2 Metode de evaluare ⁵	9.3 Pondere din nota finală
9.4 Curs	Cunoașterea fundamentelor teologice și liturgice ale icoanei; înțelegerea raportului icoană–prototip și a funcțiilor icoanei; cunoașterea principiilor artei iconografice ortodoxe; capacitatea de explicare și utilizarea corectă a terminologiei de specialitate.	Colocviu oral	70%
9.5 Seminar/laborator	Capacitatea de analiză și interpretare teologică a imaginilor iconografice; identificarea principalelor tipuri și teme iconografice; utilizarea bibliografiei; participarea activă și realizarea sarcinilor de seminar.	Evaluare continuă; analiză/prezentare iconografică; referat; activitatea la seminar	30%
9.6 Standard minim de promovare			
Cunoașterea noțiunilor fundamentale privind teologia și arta icoanei; înțelegerea raportului dintre icoană și prototip și a locului icoanei în cultul Bisericii Ortodoxe; capacitatea de a identifica și explica principalele tipuri și teme iconografice studiate; utilizarea adecvată a terminologiei teologice și iconografice de bază; realizarea sarcinilor obligatorii de seminar. Obținerea notei minime 5 (cinci).			

10. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)⁶

⁴ Criteriile de evaluare trebuie să reflecte direct rezultatele învățării vizate la nivel de program de studii, respectiv la nivel de disciplină. Mai concret, se evaluează achizițiile de învățare menționate în rezultatele anticipate ale învățării.

⁵ Se recomandă stabilirea atât a metodelor de evaluare finală, cât și a strategiei de evaluare pe parcurs.

⁶ Selectați o singură etichetă, cea care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivește cel mai bine disciplinei. Dacă disciplina tratează tema dezvoltării durabile la modul general (de ex. prin prezentarea/introducerea cadrului general al dezvoltării durabile etc.) atunci se poate alocă eticheta generală de Dezvoltare Durabilă. Dacă niciuna dintre etichete nu descrie disciplina, selectați ultima opțiune: „Nu se aplică nici o etichetă”.

		Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă						
								
								
								Nu se aplică nici o etichetă
								

Data completării:

20.06.2026

Semnătura titularului de curs

Arhivuș. S. Păteș

Semnătura titularului de seminar

Arhivuș. S. Păteș

Data avizării în departament:

20.07.2026

Semnătura directorului de departament

Dr. Căpățan